

Doc. dr Mališa Radović

Fakultet za sport i fizičko vaspitanje-Nikšić

Doc. dr Goran Kasum

Fakultet za fizičko vaspitanje i sport-Beograd

NEKE KARAKTERISTIKE RAZVOJA RVANJA U ROBOVLASNIČKOM PORETKU SA OSVRTOM NA EGIPAT I GRČKU

Najstarije robovlasničke države nastaju počev od perioda između 4000 i 3000 godina prije nove ere i to najprije u plodnim dolinama velikih rijeka: Eufrata, Tigra, Hoanho, Jancejanga, Nila, Inda i Ganga, označavajući početak robovlasničkog društvenog poretka koji je trajao sve do 476 godine.

U porodici sportova teško da se može naći sport sa tako bogatom i dugom istorijom i tradicijom, kao što je rvanje. Ono nema svoga izumitelja, kao što to ima većina modernih sportova, već se za rvanje može reći da je staro gotovo koliko i ljudska civilizacija. Sa sigurnošću možemo kazati da čovjek svojim radjanjem donosi šake stegnute u pesnice kao i prvo oružje i instiktivne rvačke pokrete koje uvijek primjenjuje u svakoj iznenadnoj borbi koja znači opstanak. Rvanje je nastalo u raznim civilizacijama i u raznim etničkim grupama sa svojim specifičnostima

Prve tragove i saznanja o rvanju nalazimo kod starih civilizacija prije svega Mesopotamije, zatim prostorima Dalekog Istoka i Sredozemlja koji pripada regionu Bliskog Istoka. Vavilon, Persija, Egipat, Indija, Kina, Krit, Mikena, Grčka i Rim, bogati su raznim arheološkim i drugim podacima koji govore o rvanju kao značajnoj borilačkoj vještini toga vremena. Zahvaljujući proizvodnom radu, čovjek se odvaja od životinje. U procesu proizvodnog rada, usavršavajući orudja za rad, on je povećao svoje snage u borbi sa prirodom. Prve korake najelementarnijeg rvanja treba tražiti u čovjekovom proizvodnom radu i u neprekidnoj bespoštednoj borbi sa ljudima i životinjama, odnosno u borbi za opstanak. Razmljivo je da se dio korena elementarnog rvanja/jaćanja/ može naći u igri i zabavi.

Kasnije, kada su se usavršavanjem sredstava a proizvodnju poboljšali uslovi života i počeo stvarati višak proizvoda, sinovi obogaćenih i osnaženih porodica izdvajaju se iz procesa proizvodnje i potpuno se odaju ratničkom pozivu. Otdada fizička kultura/samim tim i rvanje/ tokom cijele istorije ima tri jasna obilježja: klasno, vojno-obrazovno i političko.

Naše malo historiografsko istraživanje tretira rvanje u starom Egiptu i drevnoj Grčkoj i isto se temelji na bazi arheoloških istraživanja, pronađenih najstarijih izvora koji se odnose na oblast fizičke kulture, prije svega rvanja i drugih relevantnih podataka.

EGIPAT

Na plodnom tlu pored rijeke Nila nastao je Egipat oko 3000 godina prije nove ere, ujedinjenjem nekoliko snažnih područja u jedinstveno carstvo, a što je prema predanju učinio prvi faraon Menes. Veliki broj dinastija i pojedinih vladara ostavili su tragove o razvoju rvanja, ostavljajući budućim generacijama tragove svoje moći i slave. Bilo

je više istorijografskih istraživanja o rvanju, a jedno od počasnih mjesta je istraživanje njemačkog epitologa, H. Wilsdorfa u monografiji „RINGEN KAMPF IN ALTEN AGYPTEN“, izdatoj u Wurzburgu 1939. godine. On se služio brojnim izvorima I i II reda prezentirajući ih u vidu fotografija prikaza rvača u reljefu, crtežu i skulpturi, kao i u vidu prevoda originalnog egipatskog teksta. Veliki broj njegovih fotografija sa prikazima rvača pronađenim u grobnicama i hramovima egipatskih faraona, prinčeva, kneževa, vezira i sl. mogu se sresti u istraživačkim radovima, udžbenicima i priručnicima iz oblasti rvanja širom svijeta, tako da je bogatstvo podataka pomenutog autora korišteno i u ovom radu.

Bekerov prevod istraživačkog rada Touni-a i dr Weniga, pod naslovom „SPORT IN ANCIENT EGYPT“, takodje predstavlja jedno od najkompletnijih istraživanja u oblasti sporta u starom Egiptu uopšte i rvanju posebno, koja su vršena poslije II svjetskog rata.

Autori su se koristili starim i novijim izvorima, od kojih neki nijesu bili dostupni već pomenutom egiptologu Wilsdorfu, jer su podaci iz novijih istraživanja.

Treće značajno istraživanje koje smo koristili je rad, Prof. dr Srdjana Popovića, pod naslovom „OSNOVNE KARAKTERISTIKE RVANJA U DREVNOM EGIPTU“

Razvoj rvanja u Egiptu u određenim periodima.

Oko 4000 godina g. p.n.e, Vavilonija i Egipat stavljaju se na čelo civilizacije Bliskog Istoka. Egipćanin vaja, slika na zidovima hramova i grobnica istorijske, religiozne i svakidašnje prizore kojima želi da ovjekoveči sjećanja, na istoriju bogova, na podvige kraljeva/faraona/, na kult i na svakidašnji život. Dinastija vladara u Egiptu počinje od oko 2. 950. g. p.n.e. Gotovo svaka dinastija i pojedini vladari dinastije kao da se utrkuju ko će budućim generacijama ostaviti vidnije tragove svoje moći i slave. Dinastije vladara koje su ostavile veći broj izvora vezanih za problematiku rvanja, biti će zastupljene u ovom radu.

Staro carstvo/2660-2134 g. p.n.e. /je period gdje se izmijenilo šest dinastija od III do IX. Iz perioda vladavine pete dinastije potiču prvi prikazi rvanja, šest parova rvača u reljefu. Prikazi rvanja pronađeni su u grobnici egipatskog vezira Ptahotepa, u Sahari. Smatra se da je ova grobnica podignuta krajem perioda vladavine pete dinastije.

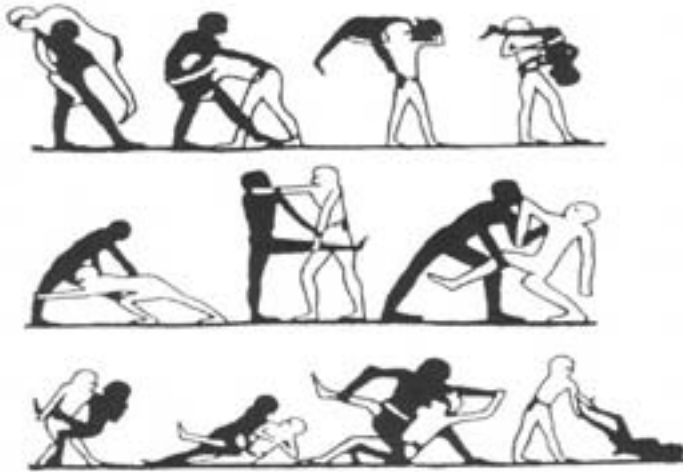
Svih šest parova prikazuju rvačku borbu, nagib dečaka u stojećem stavu. Prikazane tehnike djelimično podsjećaju na rvačke tehnike u savremenom rvanju prije svega u slobodnom stilu kao i nekim narodnim oblicima rvanja u pojedinim regionima.

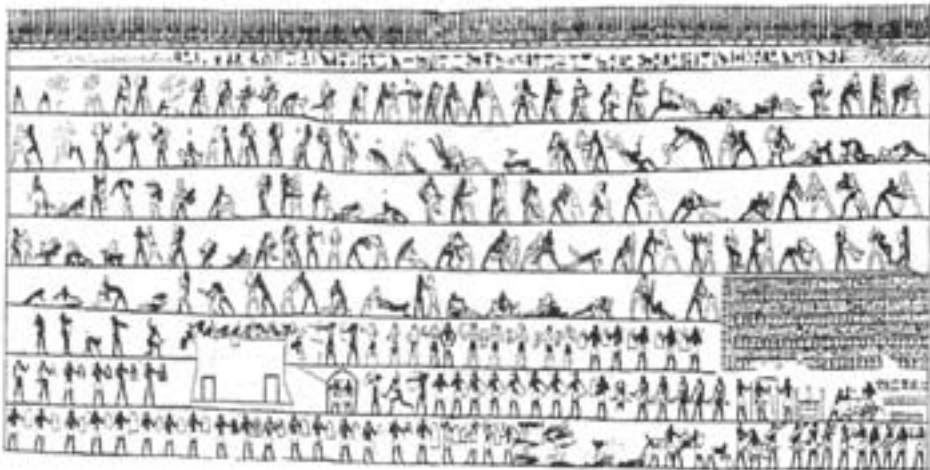
Slika 1.

Prikazane tehnike egipatskih rvača-dječaka, predstavljaju veoma efikasne i racionalne tehnike, jer se bacanja izvode s relativno velike visine, uz izrazitu primjenu sprega sila. Struktura i efikasnost ovih tehnika govore o vojno-obrazovnom i utilitarnom značaju rvanja u Egiptu. Dalje iz prikaza rvanja dječaka u reljefu, vidi se da se radi o jednoj višoj fazi razvoja tehnika rvanja, što ukazuje na opravdanu pretpostavku da je rvanje bilo cijenjeno i da se upražnjavalo i mnogo ranije od vremena izrade ovih reljefa.

U vrijeme vladavine XI dinastije, oko 2100 g. p.n.e. u grobnici princa Bakti-a, u Beni Hasanu, pronadjeni su prikazi šest parova rvača, od kojih je po jedan od protivnika u svakom paru obojen tamnijom bojom kako bi se hvatovi i kontakti jasnije uočavali.

Slika 2.

Slika 3.

Period srednjeg carstva obuhvata period od 2040 do 1652 g. p.n.e. tj. vrijeme vladavine XI, XII, XIII i XIV dinastije. Periodu druge polovine XI dinastije pripadaju prikazi rvača u velikim skupinama parova pronadjenih u grobnicama u Beni Hasanu. Velika grupa parova rvača/ 219 parova/ pronadjena je u grobnici princa Bakti-a III (iz 2000. godine prije nove ere), a srednju grupu rvača (122 para) u grobnici princa Kheti-a (iz 2050. godine p.n.e.

Mala grupa rvača pronadjena je u grobnici faraona Amenomhata u Beni Hasanu (59 parova iz 1930 godine prije nove ere). Na našim slikama dajemo samo neke detalje iz tih skupina. Iz prikaza rvanja u parovima jasno se vidi da je rvanje počinjalo u stojećem stavu i da se nastavljalo borbom na tlu.

Iz vremena XVIII dinastije (1554 -1306, godina p.n.e.)potiče prikaz rvanja pronadjen u grobnici nadzornika kraljevog harema Meri Re II. Crtež je poznat pod nazivom „Megdandžije pred faraonom“, a datira od 1355 godine p.n.e. Od četiri prikazana para rvača, dva para su završila borbu. Pobjednici stoje sa visoko podignutim rukama iznad glave, dok su njihovi protivnici bačeni na tlo. Ostala dva para se bore. Ovdje se prvi put pokazuju pobjednici, i najvjerojatnije da se radi o obliku rvanja u stojećem stavu bez partera. To se da zaključiti na osnovu prikaza gdje pobjednik ne pokušava da nastavi borbu na tlu.

Crtež iz 1160. godine p-n.e. jasno govori da su povremeno bili organizovani „medjunarodni egzibicioni mečevi“ između egipatskih rvača i rvača-robova iz pokorenih zemalja. Prikaz je pronadjen u posmrtnom hramu faraona Ramzesa III, u Nedinet Habu (Zapadna Teba).

Prisustvo sudija nije rijetko i oni regulišu tok borbe u stojećem stavu, koji je izgleda bio najviše zastupljen u sportskom takmičenju. S druge strane prisustvo sudija ne srećemo u rvačkoj borbi na tlu. Imajući u vidu ovo, kao i da je cilj borbe na tlu bio da se protivnik prisili na predaju, možemo sa sigurnošću pretpostaviti da je rvanje na tlu imalo u većoj mjeri vojno-obrazovni karakter.

Na kraju možemo da kažemo da sve ovo što je pronadjeno u grobnicama, a posebno u grobnici u Beni Hasanu predstavlja najimpozantniji prikaz tehnika rvanja u istoriji čovječanstva. Čovjek zastaje impresioniran njihovom strogošću, vremenom kada su prezentovane i upražnjavane, načinom izrade a istovremeno i njihovom raznovrnošću i aktuelnošću prikazanih tehnika. Čovjek ne može da se otme utisku da je vrijeme „prestalo da teče“ i da su se borci raznovrsnih stilova i oblika borenja sastali na „zajedničkim pripremama“ svjetske reprezentacije. Čovjek ne može da povjeruje da su se u jednom mjestu (Beni Hasanu) istovremeno našli prikazi nekih tehnika borenja drvnog i modernog doba ljudskog razvoja. U grobnicama Beni Hasana nailazimo na pojedine tehnike borenja koje srećemo i među narodima Asirije, Krita, Mikene, Antičke Grčke, Rimske imperije, Indije, Kine, Japana, kao i među narodima modernih evropskih, američkih i drugih država.

GRČKA

Slava Egipta počinje da tamni oko 2500. godina stare ere, a stvara se novi centar kulture na prostoru Egejskog mora koji se razvija čudotvornom brzinom. Kada se govori

o antičkoj Grčkoj onda se prije svega misli na dvije državnice Spartu i Atinu kao glavne nosioce kulture i prosperiteta u to vrijeme. U antičkim državama Sparti i Atini, nalazimo rvanje kroz koje se ispoljavaju snaga, izdržljivost, spretnost i hrabrost ne samo u bitkama već i u mnogobrojnim igrama-takmičenjima. U antičkoj Grčkoj, naročito u Periklovo doba „Zlatno doba Grčke“, nalazimo velike i blistave sportske manifestacije, na olimpijskim i njima sličnim igrama, kakve svijet dotada, uključujući Egipat i druge veoma stare civilizacije, nije vidio. Od pet dana, koliko je trajao program Olimpijskih igara, tri dana su bila namijenjena takmičenju (drugi, treći i četvrti dan), dok su ostala dva dana (prvi i peti) bili predviđeni za obavljanje raznih vjerskih obreda, za polaganje zakletve od strane sudija, tkmičara, kao i proslavu pobjednika. Tom prilikom samo su različiti oblici rvačkih borbi i neke od atletskih disciplina bili zastupljeni u sva tri dana takmičenja. Rvanje je bilo zastupljeno u takmičenju dječaka (drugi dan), u rvačkim borbama i pankratiji odraslih (treći dan) i u sastavu starogrčkog petoboja (pentatlona) za odrasle (četvrti dan Igara). Velika popularnost i zanačaj koji su Grci pridavali rvanju rezultirali su i pojavom brojnih izvora koji se odnose na ovu problematiku. Posebno su značajni pisani izvori o ovoj problematici, kojih je u Egiptu bilo vrlo malo.

Homer nije bio savremenik događaja Trojom koje opisuje, međutim, može se zaključiti da je on bio dobar poznavalac aktivnosti koje su se tada dešavale.

Potvrda za to je njegov opis tehnike i pravila borbe rvanja, opisujući borbu između Ajanta i Odiseja koja je bila organizovana u čast Patroklove smrti. Iako Homer za rvanje kaže da je „mučno“ i „teško“, ipak se vidi da je ono bilo popularno i cijenjeno u krugovima širih masa a posebno u krugovima ratnika-aristokrata. Homerove pjesme opisuju razdoblje od oko 1500-1100. godine stare ere. Društvo koje je ovdje prikazano uglavnom je aristokratsko i igre su njegov prirodni produkt. Igre su čista aristokratska zabava, dio posmrtnog kulta ili nadmetnje pri slučajnom susretu da bi se prikazala snaga i umješnost. I pored saznanja o staroegipatskoj kulturi, neki istorijografi navode da se o pravim rvačkim borbama može govoriti vezano za antičku Grčku. Rvanje je u program Olimpijskih igara uključeno 708 g. p.n.e. Međutim prije nego što su Olimpijske igre prihvaćene kao opšte Grčke igre pod pokroviteljstvom boga Zeusa i zaključen dogovor između vladara Elade- Ifita, vladara Sparte- Likurga i grada Pize-Kleosvena 884. g. p.n.e., o svečanom primirju za vrijeme održavanja Olimpijskih igara, a Olimpija proglašena svetim mjestom, postajale su i druge Panelenske igre, kao Istmijske, Nemejske, Pitijske, Delfske, Panatinske, Herakleje i druge lokalnog značaja.

U drugoj polovini XV stoljeća p.n.e., u čast pobjede nad Kritskim carem Minosom i njegovim čudovištem Minotaurom, heroj Tezej, vladar Atine, počeo je provoditi svake četiri godine, takozvane Panatineje, igre na kojima su učestvovali, i sportisti drugih država, saveznika Atine. Prema nekim mitovima i predanjima iz toga vremena tvrdi se da je rvanje izmislio Herakleje, prema drugim Hermesova kćerka Palestra, a prema trećim-Boginja Atina, koja je preko Tezeja dala ljudima pravila iz rvanja.

Nepobitna je činjenica da je rvanje u antičkoj Grčkoj bilo cijenjeno i da je zauzimalo glavno mjesto kako u obuci za vojne svrhe tako i na takmičenjima toga vremena.

Rvanje je bilo glavna sportska disciplina Olimpijskih igara, kao samostalna disciplina, kao kruna Pentatlona i u okviru Pankrationa. U programu Pentatlona rvanje je

bilo kao zadnja glavna disciplina, koja je odlučivala o pobjedniku. Takmičar je mogao da izgubi jednu od četiri discipline, ali ako pobijedi u rvanju, proglašavan je pobjednikom. Najslavniji rvač bio je Milon iz Krotona koji je 30 godina bio nepobijedjen, šest puta pobjednik Olimpijskih igara, četiri puta pobjednik na Pitijskim, deset puta na Istnijskim i devet puta na Nemejskim igrama. Bio je vrlo učen i obrazovan, omiljen i cijenjen među sugradjanima, poštovan od strane neprijatelja i bio je vođa svojih gradjana u bitkama. Bio je učenik čuvenog matematičara i filozofa Pitagore. Jedna legenda o Milonovoj ogromnoj snazi govori da je svojim plećima zadržao plafon zgrade koja se počela rušiti za vrijeme jednog predavanja Pitagore, u drugoj se govori da je prije početka Olimpijskih igara, da bi impresionirao svoje protivnike i publiku, oprčao cijeli krug oko stadiona noseći bika na leđjima.

Olimpijski pobjednici bili su slavljeni kao heroji i u njihovu čast podizane su statue s lovorovim vijencem na glavi.

Na takmičenjima borba nije bila vremenski ograničena i rvalo se do pobjede za koju je bilo potrebno protivnika tri puta baciti, oboriti ili dovesti na zemlju tako da ovaj dotakne tlo laktovima, grudima ili leđjima. Nijesu postojale ni težinske kategorije.

Prema mnogim zapisima, slikama, reljefima i skulpturama u rvanju su korišteni elementi tehnike slobodnog načina. Zahvati opasni po zdravlje nijesu bili dozvoljeni, ali kasnije pojavom pankrationa dozvoljeni su i zahvati kojima se mogla nanijeti povreda protivnika sa ciljem da se onespособi za dalju borbu.

Opadanjem političke i kulturne moći Grčke, fizičko vaspitanje sve više gubi pozitivan značaj, pa i borbe rvača, a naročito borbe u pankrationu, koje su postojale sve grublje i opasnije.

LITERATURA

1. Wilsdorf, H: Ringkampf in alten agypten, Preveo sa njemačkog jezika/Wenig Steffen, Becker, J., Leipcg 1969.
2. Petrov, R., Svobodna i klasičeska borba, Sofija 197.
3. Popović Srboljub, Prilog proučavanju osnovnih karakteristika tehnike rvanja u antičkoj Grčkoj. Beograd 1970.
4. Popović Srboljub. Osnovne karakteristike rvanja u drevnom Egiptu, Fizička kultura, Beograd 1983.
5. Ćirković, Z, Kasum, G,. Rvanje grčko-rimskim stilom, Beograd 2000.
6. Ilić, S,. Istorija fizičke kulture, Beograd 1994.
7. Savić, M,. Borilački sportovi, Novi Sad 2003.

SOME CHARACTERISTICS WRESTLING DEVELOPMENT IN THE SLAVEHOLDING SYSTEM IN EGYPT AND GREECE

The oldest slaveholding countries were founded in the fertile valleys of the big rivers: Euphrates, Tigris, Hoangho, Yangtse – Kiang, Nile, Indies and Ganges in the period between 4000 and 3000 years BC, and they represented the beginning of slaveholding system which lasted until the year of 476.

The first traces and knowledge on wrestling can be founded in the ancient civilizations at first in Mesopotamia, then in the territory of Far East and in the Mediterranean which belongs to the territory of the Middle East. Vavylon, Egypt, Imolia, China, Crete, Mycenae, Greece and Rome are rich with various archeological and other facts which mention wrestling as important fighting skill of that time. Wrestling in Egypt and Greece had important place and role according to the historical facts, some of which wil be established in this study.

Key words: *wrestling, slaveholding system, civilization, culture, dynasty, kingdom*

Duško Bjelica, predsjednik CSA, pozdravio je učesnike Kongresa CSA u Tivtu